

СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ПІДХОДІВ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ЗМІСТУ ТА ВИДІВ КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Петришинець Л.В.

Реформування економічної системи і трансформаційні перетворення в Україні зумовлюють потребу в пошуках нових підходів до розв'язання соціально-економічних проблем в організації суспільного виробництва, поглиблене вивчення проблем фінансів суб'єктів підприємницької діяльності. Дану статтю присвячено дискусійним аспектам сутності капіталу підприємства. Розглянуто і проаналізовано різні погляди науковців щодо трактування терміну «капітал». Систематизовано існуючі підходи до визначення змісту та економічної інтерпретації даної категорії. Узагальнено класифікацію капіталу підприємства.

Ключові слова: капітал, гроші, вартість, фактор виробництва, інвестиційний ресурс, активи, джерела фінансування.

ВСТУП

Розвиток ринкової економіки в Україні зумовлює поглиблене вивчення проблем фінансів суб'єктів підприємницької діяльності. Ефективна організація та функціонування фінансів підприємства впливають на рівень державних фінансів (наповнюваність державного і місцевих бюджетів, позабюджетних фондів) і на економічне зростання взагалі. Особливе місце при цьому займає ефективне управління формуванням та використанням капіталу, що дозволяє забезпечити фінансову стабільність підприємства та необхідний рівень прибутковості.

Капітал — одна з найбільш уживаних економічних категорій у понятійному апараті практичного менеджменту та економічної науки. Тому кожен дослідник питань фінансової теорії та фінансового менеджменту приділяє їй особливу увагу. Незважаючи на це, єдиної точки зору щодо змісту та економічної інтерпретації капіталу не існує.

Це зумовлено тим, що, як і будь-яке економічне явище, ця категорія має різні форми прояву. Крім того, кожен дослідник адаптує зміст використовуваних термінів до вирішення завдань власного дослідження для того, щоб найповніше розкрити досліджувану проблему [39, с. 129]. Тому, як зауважує відомий фахівець з корпоративних фінансів німецький професор Лутц Крушвіц, "...немає правильного чи неправильного визначення. Терміни можна створювати, лише враховуючи наші цілі" [27, с. 2].

Представники різних економічних шкіл пов'язували з категорією "капітал" різні поняття: запас, що використовується для господарських потреб і приносить доход (А. Сміт); частину багатства, що зайнята у виробництві і необхідна для приведення в дію праці (Д. Рікардо); вартість, що приносить додаткову вартість (К Маркс); грошову вартість джерел формування майна, відображену на

бухгалтерських рахунках фірм (Дж. Р. Хікс); нагромаджене багатство (Дж.С. Мілль). Теоретичним питанням вивчення капіталу підприємства також присвячені роботи таких вітчизняних та зарубіжних вчених як, Бланк І. О., Білоченко А. М., Боди З., Мертон Р., Дятлова С.А., Коваленко Л.О., Ремньова Л.М., Спасів Н. Я., Яремко І.Й. та ін. Однак в економічній літературі до сих пір відсутня систематизація існуючих підходів до визначення змісту та економічної інтерпретації капіталу підприємства.

Метою даної статті є вдосконалення теоретичних підходів до визначення сутності категорії "капітал підприємства" та систематизація класифікаційних ознак (а відповідно і видів) капіталу підприємства. Для досягнення мети були вирішені такі завдання: 1) досліджено походження поняття "капітал"; 2) визначено змістове навантаження досліджуваної категорії; 3) проаналізовано сутність "капіталу" за виділеними підходами; 4) досліджена класифікація капіталу підприємства.

Наукове дослідження у статті проведене методами аналізу і узагальнення інформації, систематизації й класифікації даних та абстрактно-логічним методом при формуванні висновків.

1 ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ КАТЕГОРІЇ «КАПІТАЛ ПІДПРИЄМСТВА»

Термін "капітал" походить від латинського "capitalis", що означає основний, головний. Він з'явився ще у XII—XIII століттях і означав засоби, склади товарів, суми грошей, гроші, позичені під процент. В німецькій та французькій мовах цим терміном називали головне майно, головну суму. Поступово цей термін починає вживатися у вужчому значенні — як грошове багатство виробника або купця [36, с. 123]. Терміном «капітал» стали називати у період становлення капіталізму гроші, що їх підприємці вкладали в

Петришинець Людмила Василівна, аспірант кафедри фінансів ДВНЗ "Ужгородський національний університет", м. Ужгород, тел. (050)8689267, e-mail: plv_mila@list.ru

розвиток свого виробництва з метою отримання прибутку.

Правдиво зазначає С. О. Коваленко: "З погляду на уже сформовані в економічній літературі визначення економічної сутності капіталу та форми його вияву, варто зауважити, що трактування цього поняття не у повному обсязі розкриває його властивості на сучасному етапі розвитку суспільства з урахуванням макро- і мікроекономічного рівнів" [25, с. 191].

Основною причиною наявності різних тлумачень поняття «капітал» є:

- 1) постійна еволюція ринкової системи господарювання;
- 2) багатоаспектність його сутності;
- 3) різноманіття форм, у яких він виступає.

Так, у процесі свого кругообороту капітал має здатність перетворюватися з однієї форми в іншу. Діяльність підприємства починається з певної суми грошових коштів (грошова форма), які вкладаються у визначену кількість ресурсів для виробництва або товари для продажу (виробнича форма). Результатом виробництва є перехід капіталу з виробничої форми у товарну, а на стадії реалізації капітал з товарної форми знову переходить у грошову.

Для забезпечення всебічного аналізу суті капіталу варто розглянути його з різних точок зору. Але оскільки ми розглядаємо капітал на мікроекономічному рівні, то будемо зосереджуватись тільки на тих поглядах щодо капіталу, які відносяться безпосередньо до підприємства.

Зокрема, виділимо такі підходи до трактування даної категорії:

1. Капітал як джерело доходу

Це одна з найважливіших характеристик капіталу, яку виділяють практично всі дослідники [14, с. 92]; [48, с. 79]; [33, с.100]; [6, с. 439]; [50, с. 34]; [2] та ін. Ці доходи можуть бути і процентами, і результатом самозростання капіталу у процесі обороту.

2. Капітал як накопичена цінність

У даній якості капітал виступає як раніше накопичений запас. Так, А. Сміт при визначенні капіталу спирається насамперед на запаси, що утворюються в господарстві: "запаси поділяються на дві частини. Та частина запасів, від якої очікується отримання прибутку, називається капіталом; інша частина — це та, яка йде на безпосереднє споживання" [2]. Таким чином, А. Сміт уперше вводить поняття основного і оборотного капіталу. При визначенні основного капіталу вчений наголошує на тому, що він дає прибуток.

Оскільки «запаси» та «заощадження» є словами-синонімами, то до даного підходу можна віднести і визначення Джона Ст. Мілля. Джон Ст. Мілля стверджує, що "капітал — це результат заощаджень". Водночас він зауважує: "Хоч капітал і є результатом заощаджень, він може використовуватися" [9, с. 167].

3. Капітал як інвестиційний ресурс

За К.Р. Макконелом і С.Л. Брю капітал, належить до категорії "інвестиційних ресурсів", під

якими автори розуміють усю частину виробничих запасів виробництва, тобто машини, устаткування і т. д. [28, с.37]. Теоретичні постулати К. Макконелла та С. Брю не включають у визначення акції, облігації чи певну суму грошей, адже, на їхню думку, "гроші нічого не виробляють" і не можуть виступати капіталом.

На противагу К. Макконеллу та С. Брю І. О. Бланк стверджує, що інвестиційні ресурси підприємства формують власні та позичені кошти [8, с. 373], тобто джерела фінансування. Дане розуміння капіталу як інвестиційного ресурсу поширене у фінансовому менеджменті.

4. Капітал як фактор виробництва

Точка зору на капітал як на один із факторів виробництва (тобто економічний ресурс, задіяний у процес виробництва) є досить поширеною серед економістів. Таке трактування капіталу часто зустрічається у підручниках з політекономії. Основоположником такого підходу можна вважати французького економіста Ж. Б. Сея.

На форми капіталу у вигляді матеріальних активів акцентують увагу А. Сміт та Д. Рікардо [38, с. 127], Загородній А.Г., Вознюк Г.Л., Смовженко Т.С. [19, с. 136] та ін. Цей підхід відображає економічну сутність капіталу, пов'язану з однією з можливих стадій його існування, а саме з виробничою стадією, коли капітал розглядається як сукупність засобів виробництва, необхідних для здійснення виробничої діяльності суб'єкта господарювання.

Спірним залишається питання відображення в рамках бухгалтерського обліку політекономічного змісту капіталу. Якщо враховувати, що термін капітал відображає сукупність наявних на підприємстві факторів виробництва, то найбільш вдалим для пояснення специфіки його відображення в обліку є висловлення А. Брауна: „Капітал відображається в балансі два рази: зліва як майно та з права як вклад" [12, с. 5].

Отже, в залежності від використовуваного підходу до визначення змісту поняття "капітал" змінюються й інші основні характеристики цієї економічної категорії: форма функціонування (прояву), відображення у фінансово-бухгалтерській звітності підприємства тощо.

Окрім наведених вище підходів окремі автори [3]; [6]; [7]; [21]; [30]; [41]; [18]; [16]; [26, с.8] пропонують розглядати капітал також як: об'єкт розпорядження, об'єкт економічного управління, об'єкт купівлі-продажу, об'єкт тимчасової переваги, носій чинника ліквідності і ризику, джерело формування добробуту власників, мірило (вимірник) ринкової вартості підприємства.

Під час дослідження та систематизації існуючих підходів до визначення категорії "капітал" було виявлено, що вони не охоплюють всього різноманіття дефініцій, тому автором додатково виділено наступні підходи:

1. Капітал як вартість, що приносить додаткову вартість

Такий підхід ми зустрічаємо у К. Маркса. За К. Марксом капітал - це

1) вартість, що приносить додаткову вартість. Частково з цим підходом можна погодитись, бо капітал приносить прибуток, відсоток. Але додаткову вартість, або прибуток, приносить не сама вартість використовуваних ресурсів, а їх використання.

2) економічне відношення, причому відношення експлуатації. З таким підходом погодитися важко. Те, що капітал виражає певні відносини, проти цього ніхто не заперечує. Але не стосовно експлуатації. Скоріше, це відношення між економічними агентами з приводу використання ресурсів для створення матеріальних благ і послуг. Такої точки зору дотримуються прихильники наступного підходу.

2. Капітал як система економічних відносин

Білоченко А. М. зазначає, що більшість сучасних дослідників вважають, що капіталом є система економічних відносин з приводу створення, розподілу і використання цінностей, які здатні приносити дохід [5, с.95].

Наступні два підходи у вужчому та ширшому значенні розкривають зміст капіталу як об'єкта власності.

3. Бухгалтерський підхід

У рамках бухгалтерського підходу під капіталом розуміється інтерес власників у його активах. У цьому випадку капітал розглядається як різниця між сумою активів і зобов'язань підприємства, тобто чисті активи [1, с. 96]. Однак те, що розділ I пасиву називається «Власний капітал», у жодному разі не означає, що цей капітал належить підприємству, зменшуючи тим самим суму його зобов'язань. Цей капітал називається лише тому власним, що він належить суб'єктам, які через свою причетність до даного підприємства мають право називатися власниками підприємства. Дуже часто (в контексті корпорацій) він називається просто акціонерним капіталом [33, с.101].

Існує думка, що загальна сума всіх цінностей, які знаходяться в господарстві називається капіталом [35, с.21]. Тому О.О.Суярова у рамках бухгалтерського підходу під капіталом пропонує також розуміти майно організації [40, с. 212].

4. Капітал як фінансові ресурси (капітал = пасиви)

Сума фінансових ресурсів, інвестованих у формування активів підприємства, становить його капітал. Капітал підприємства характеризує загальну вартість коштів (у грошовій, матеріальній і нематеріальній формах), інвестованих у формування його активів [31, с. 84; 32, с. 93].

Як стверджує Г. Г. Кірейцев активи і капітал підприємства - це лише різні аспекти одного і того ж явища, оскільки про майно говорять як про капітал необхідний для виробництва [46, с. 226]. Отже, за даним підходом капітал розглядається як сума фінансових зобов'язань підприємства перед власниками та кредиторами, яка відображається в пасиві балансу. Уречевленням (еквівалентом) капіталу виступає майно підприємства, що представляє собою потенціал підприємства або конкретну форму використання капіталу.

5. Капітал як грошові ресурси

Капітал – це гроші, призначені для одержання прибутку. Тільки вкладення капіталу в господарську діяльність, його інвестування створюють прибуток [14, с. 92].

Інші автори стверджують, що капітал — це авансовані підприємцями у засоби виробництва грошові ресурси і кошти на оплату найманої праці, які у процесі своєї продуктивної взаємодії забезпечують зростання вартості та збагачення підприємців [34, с. 230].

Відомо, що відповідно до принципів наукового світогляду меркантилістів капіталом вважали золото, гроші [36, с. 123].

За твердженням Н. Я. Спасіва капіталом є грошові ресурси, які мобілізуються суб'єктом господарювання для формування активів [38, с.131].

6. Капітал як сукупність товарів і грошей

Капітал – це сукупний термін для товарів і грошей, від використання яких може бути отриманий майбутній дохід. Подібні дефініції ми знаходимо ще в декількох авторів [48, с. 79; 24, с. 246; 51]. Таким чином, бізнес розглядає свою землю, будівлі споруди, обладнання, устаткування і сировину поряд з акціями, облігаціями і банківськими рахунками як капітал. Загальноприйнято, що будинки, меблі, автомобілі й інші товари, які споживаються для особистого задоволення (або гроші обміняні на ці товари), не вважаються капіталом у традиційному розумінні [33, с.100-101].

Такий підхід до капіталу свідчить про те, що весь капітал, який перебуває в розпорядженні підприємства, відображається у балансі, причому тільки в лівій його частині (актив), тобто це основні й оборотні засоби. Пасив, власне, відображає джерела фінансування цього капіталу, тобто що і кому підприємство заборгувало на даний момент за той реальний капітал (основні й оборотні засоби), яким воно розпоряджається.

7. Капітал як інформаційний ресурс

Ми живемо сьогодні в інформаційному суспільстві, коли практично буквально стає афоризм «хто володіє інформацією, той володіє світом». І отримана керівництвом (чи іншими особами) підприємства інформація, використання якої може принести дохід, також повинна розглядатися як капітал підприємства. Зокрема, в рамках даного підходу можна розглядати інформаційний, інтелектуальний та споживчий капітал. Інформаційний капітал - це сукупність технологічної, науково-технічної, соціально-економічної та духовної інформації, що використовується з метою отримання доходу [15, с.139], інтелектуальний капітал - це сума знань працівників компанії, що забезпечує її конкурентоспроможність [42, с.91], споживчий капітал (клієнтський) — це зв'язки компанії зі споживачами продукції, що базуються на історії взаємозв'язків, на накопиченні та постійному оновленні інформації про клієнтів [40, с. 218].

8. Загальний підхід

Даний підхід об'єднує практично всі вище наведені нами підходи до визначення категорії

«капітал». З огляду на це ми вважаємо найбільш точним і повним наступне визначення.

На мікроекономічному рівні *капітал* – це всі фінансово-економічні ресурси суб'єкта господарювання, втілені в його майно (активи) матеріального і нематеріального характеру, незалежно від джерел їх набуття, яке використовується для його розширеного відтворення з метою отримання доходу або продовженої вартості капіталу. У процесі здійснення підприємством фінансово-господарської діяльності капітал використовується як інвестиційний та виробничий ресурс і при цьому є носієм чинників ризику та ліквідності, а також носієм аналітичної інформації з метою управління підприємством на основі кругообігу капіталу [50, с. 34]; [10, с. 164-165].

2 КЛАСИФІКАЦІЯ КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Капітал підприємства характеризується не тільки своєю багатоаспектною сутністю, але й багатоманітністю образів, в яких він виступає. Під загальним поняттям "капітал підприємства" розуміють різноманітні його види, які характеризуються в наш час декількома десятками термінів. Усе це потребує необхідної систематизації термінів, що використовуються. Така систематизація здійснюється за певними класифікаційними ознаками.

В економічній літературі часто зустрічається класифікація капіталу за джерелами його формування (залучення, фінансування), але підходи авторів до виділення видів капіталу різняться. Так, В.В. Ковальов розрізняє за джерелами формування – власний, залучений та позиковий капітал підприємства [22, с. 291]. Г.Б. Полякова, В.Г. Белолепецький, П.І. Вахрін та інші, крім зазначених вище джерел формування капіталу підприємства, ще окремо виділяють бюджетні асигнування або субсидії [47, с. 122]; [4, с. 65]; [13, с. 33]. Більш узагальнено відображено класифікацію капіталу за джерелами формування у В.М. Родіонової та А.М. Поддєрьогіна. Вони виділяють такі джерела формування капіталу: власні та прирівняні до них кошти; кошти, що мобілізуються на фінансовому ринку; кошти, що надходять внаслідок перерозподілу [44, с. 126]; [45, с. 10]. Найбільш поширеною та застосовуваною

класифікацією капіталу підприємств за джерелами його фінансування є його розподіл на власний та залучений (позиковий) капітали. Такий підхід до структури капіталу за цією ознакою пропонують такі автори, як В.М. Суторміна, О.М. Бандурко, М.Я. Коробов, А. Афансьєв, І.Т. Балабанов [10, с.165], І.О. Бланк [6, с. 441], О. О. Суярова [40, с. 214], О. Й. Шевцова, С. Я. Касян [49, с.122], І. Г. Сокиринська [37, с. 95] та інші.

Очевидно, такий підхід як виокремлення двох складників капіталу за джерелами його фінансування – власного та чужого (запозиченого, позикового, залученого), є хоча й найбільш узагальненим, однак і найбільш доцільним з позиції управління розміром та структурою капіталу підприємства. Як стверджують В. І. Блонська та Н. Г. Дрина, тут головним виступає ціна капіталу [10, с.165].

За організаційно-правовими формами залучення капіталу підприємством І.О. Бланк виділяє акціонерний, пайовий та індивідуальний капітал. О. О. Суярова пропонує доповнити дану групу такими видами капіталу: венчурний капітал та іммобілізований капітал.

Різні погляди науковців і щодо класифікації капіталу за натурально-речовою формою залучення. Нобелівський лауреат Роберт К. Мертон та Зві Боді вважають, що споруди, машини, устаткування й інші ресурси, які використовуються у виробничому процесі, називаються фізичним капіталом. Акції, облігації і кредити, що дають можливість фірмам фінансувати придбання фізичного капіталу, називаються фінансовим капіталом [11, с. 43]. І. О. Бланк окремо розглядає капітал у грошовій формі та капітал у фінансовій формі (капітал у вигляді різних фінансових інструментів, що вносяться у його статутний капітал. Це можуть бути акції, облігації, депозитні рахунки, сертифікати банків та ін.) [6, с. 445].

Науковцями наводиться також ряд інших класифікаційних ознак. Узагальнимо їх за допомогою таблиці 1.

На сучасному етапі фактор узгодженості функціонування фізичного, фінансового, споживчого, інтелектуального та інших видів капіталу підприємства знаходиться в більшості випадків поза увагою вчених, що зумовлює переважання поелементного підходу до управління капіталом і значно знижує його ефективність.

Таблиця 1 Класифікація капіталу підприємства (розроблено на основі [6]; [40]; [49]; [37]; [29]; [42]; [15]; [19]; [27]; [43]; [20]; [17])

Ознаки класифікації	Класифікаційні групи
І. За джерелами залучення	
1. За титулом власності	1. Власний капітал 2. Позиковий капітал
2. За групами джерел залучення	1. Капітал, який залучається із внутрішніх джерел 2. Капітал, який залучається із зовнішніх джерел
3. За національною належністю власників капіталу, які надають його в господарське використання	1. Національний (вітчизняний) капітал 2. Іноземний капітал
4. За формами власності капіталу, який надається підприємству	1. Приватний капітал 2. Державний капітал
5. За етапами виникнення	1. Первинний капітал 2. Вторинний капітал

II. За формами залучення	
1. За організаційно-правовими формами діяльності	1. Акціонерний капітал 2. Пайовий капітал 3. Індивідуальний капітал 4. Венчурний капітал 5. Імобілізований капітал
2. За натурально-речовою формою залучення капіталу	1. Капітал у грошовій формі 2. Капітал у фінансовій формі 3. Капітал у матеріальній (натуральній, фізичній, реальній) формі 4. Капітал у нематеріальній формі: інтелектуальний капітал, інформаційний капітал, споживчий капітал (клієнтський)
3. За часовим періодом залучення	1. Довгостроковий (перманентний, постійний) капітал 2. Короткостроковий (змінний) капітал
4. За ступенем мобільності	1. Гнучкий капітал 2. Закріплений капітал
III. За характером використання	
1. За ступенем залученості в економічний процес	1. Капітал, який використовується в економічному процесі 2. Капітал, який не використовується в економічному процесі
2. За сферами використання в економіці	1. Капітал, що використовується в реальному секторі економіки 2. Капітал, що використовується в фінансовому секторі економіки
3. За напрямом використання у господарській діяльності	1. Капітал як інвестиційний ресурс 2. Капітал як виробничий ресурс 3. Капітал як кредитний ресурс
4. За особливостями використання в інвестиційному процесі	1. Початково інвестований капітал 2. Реінвестований капітал 3. Дезінвестований капітал
5. За особливостями використання у виробничому процесі	1. Основний капітал 2. Оборотний капітал
6. За ступенем задіяності у виробничому процесі	1. Працюючий капітал 2. Непрацюючий капітал
7. За рівнем ризику використання	1. Безризиковий капітал 2. Низькоризиковий капітал 3. Середньоризиковий капітал 4. Високоризиковий капітал
8. За відповідністю правовим нормам використання	1. Легальний капітал 2. «Гіньовий» капітал
9. За метою використання	1. Спекулятивний капітал 2. Фіктивний капітал 3. Авансовий капітал 4. Донорський капітал 5. Трудовий капітал
10. За характером використання власником	1. Споживчий капітал 2. Накопичуваний капітал
11. За формою існування	1. Грошовий капітал 2. Товарний капітал 3. Виробничий капітал
12. За ступенем залученості в у виробничий процес	1. Виробничий капітал 2. Невиробничий капітал

ВИСНОВКИ

Капітал підприємства є найбільш вагомим інструментом у його діяльності, оскільки від ефективного його формування та використання

залежать можливості розвитку підприємства. Розуміння сутності капіталу дозволяє підприємствам на сучасному етапі розвитку економіки досягти конкурентних переваг та завоювати лідируючі позиції на ринку.

На сьогодні серед економістів немає єдиної точки зору щодо визначення змісту капіталу підприємства. У переважній більшості автори однобічно підходять до трактування сутності даної категорії, розкриваючи одну з її сторін, можливих форм чи видів існування. Це зумовлює переважання поелементного підходу до управління капіталом і значно знижує його ефективність.

Тому розкриття багатогранної сутності економічної категорії "капітал" і на цій основі розроблення концептуальних підходів та принципів управління капіталом, визначення способів його класифікації, необхідних для глибшого теоретичного

дослідження та практичного аналізу оцінки ефективності кругообігу капіталу підприємства у сучасній економіці виступають основоположними моментами.

В економічній літературі також відсутні єдині підходи до класифікації капіталу підприємства. Недостатня увага приділяється узгодженості функціонування різних його видів. Тому подальші дослідження варто спрямувати на вивчення взаємозв'язків між основними видами капіталу. Постійні зміни умов господарювання створюють передумови для перманентного удосконалювання даної проблематики.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Анисимова Г.С. Вплив структури капіталу на фінансово-економічний стан промислового підприємства // Економічний вісник Донбасу. – 2010. - № 1 (19).
2. Антология экономической классики: в 2-х т. / Предисловие и сост. Столярова И.А.; при участии Башровой З. А. — М.: МП Эконом: Ключ. — 1993. — Т. I: Петти В., Смит А., Рикардо Д.
3. Балабанов И. Т. Анализ и планирование финансов хозяйствующего субъекта / И. Т. Балабанов. — М. : Финансы и статистика, 1998. — 394 с.
4. Белолепецкий В.Г. Финансы фирмы : курс лекций / под ред. И.П. Мерзлякова. – М.: ИНФРА-М, 1999. – 298 с.
5. Білоченко А. М. Фінансовий капітал в Україні: особливості формування та перспективи розвитку // Фінанси України. – 2008. - №3. – С.94-100.
6. Бланк И. А. Основы финансового менеджмента. Т. 1. – 2-е изд., перераб. и доп. – К.: Эльга, Ника-Центр, 2004. – 624с.
7. Бланк И. А. Управление использованием капитала. – К.: Ника центр, 2000. – 656 с.
8. Бланк И. А. Управление прибылью. – К.: Ника-Центр, 1998. – 544с.
9. Блауг М. Экономическая мысль в ретроспективе. — М.: Дело Лтл. —1994.
10. Блонська В. І., Дрина Н. Г. Управління цільовою структурою капіталу підприємства // Науковий вісник НЛТУ України. – 2009. – Вип. 19.3. - С. 163-169.
11. Боди З., Мертон Р. Финансы / Пер. с англ.: Учебн. пособие. — М.: Издательский дом "Вильямс". - 2000.
12. Браун А. Как читать баланс? – Киев, 1923.
13. Вахрин П.И. Нешитой А.С. Финансы : учебник. – М. : Маркетинг, 2000. – 502 с.
14. Гончаров А. Б. Фінансовий менеджмент: Навчальний посібник.– Х.: ВД «ІНЖЕК», 2003. – 240 с.
15. Дятлова С.А., Селищева Т.А. Трансформация форм капитала в условиях роста информатизации экономики // Научные труды Донецкого национального технического университета. Серия: экономическая. - 2006. - Выпуск 103-1. - С.130-139.
16. Экономическая теория : истоки и перспективы. — М.: Экономический факультет МГУ, ТЭИС, 2006. — 999 с.
17. Экономическая теория / под ред. Г. П. Журавлевой, В. И. Бархатова. М.: Финансы и статистика, 2007.
18. Экономическая теория : учеб. для студ. высш. учебн. заведений / [под ред. В. Д. Комлева]. – [9-е изд., перераб. и доп.]. – М. : Гуманит. Изд. Центр ВЛАДОС, 2003. – 640 с.
19. Загородній А. Г., Вознюк Г. Л., Смовженко Т. С. Фінансовий словник. — Львів: Видавництво Державного університету "Львівська політехніка". — 1996.
20. Загородній А. Г., Вознюк Г. Л. Фінансово-економічний словник. – К.: Знання, 2007. – 1072 с.
21. 21. Ковалёв В. В. Финансы предприятий. – М.: Финансы и статистика, 2001. – 397 с.
22. Ковальов В.В. Финансовый анализ: Управление капиталом. Выбор инвестиций. Анализ отчетности. – М. : Финансы и статистика, 1997. – 512 с.
23. Коваленко Л. О., Ремньова Л. М. Фінансовий менеджмент: Навч. посіб. — 2-ге вид., перероб. і доп. — К.: Знання, 2005. – 249с.
24. Коваленко Л. О., Ремньова Л. М. Фінансовий менеджмент: Навч. посіб. — 3-те вид., випр. і доп. — К.: Знання, 2008. — 483 с.
25. Коваленко С.О. Сутність та економічна характеристика операцій з капіталом // Наукові праці НДФІ. – 2005. – Вип. 4 (33). – С. 189-194.
26. Кочкодан В. Б. Синтез механізмів управління структурою капіталу підприємства: Дис... канд. наук: 08.00.04. – Хмельницький, 2009. – 215 с.
27. Крушвиц Л. Инвестиционные расчеты / Пер. с нем. под загальн. ред. В. В. Ковальова та З. А. Сабова. - СПб: Питер. – 2001.
28. Макконелл К. Р., Брю С. Л. Экономикс: Принципы, проблемы и политика. В 2 т.: Пер. с англ. Т. 1. - Издательство «Туран», 1996 г.-399 с.
29. Навчальний економічний словник-довідник (політекономія, мікроекономіка, макроекономіка, економічний аналіз, економіка підприємства, менеджмент, маркетинг, фінанси, банки, інвестиції, біржова діяльність) : Терміни, поняття, персоналі / В. С. Іфтемичук, В. А. Григор'єв, М. І. Манілич, Г. Д. Шутак; за ред. Г. І. Башнянина, В. С. Іфтемичука. - 2-ге вид., виправл. і доп. - Львів : Магнолія, 2006, 2007. - 688 с.
30. Основы экономической теории : навч. посібник / Під загальною редакцією проф. Л. Ю. Мельника. — Київ: Центр навчальної літератури, 2005. — 528 с.
31. Паргин Г. О., Загородній Г. О. Фінанси підприємств: Навчальний посібник. – Львів: ЛБІ НБУ, 2003. – 265 с.

32. Партин Г. О., Загородній А. Г. Фінанси підприємств: Навч. посіб. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: Знання, 2006. – 379 с.
33. Пойда-Носик Н. Н., Грабарчук С. С. Фінансові ресурси підприємства // Фінанси України. – 2003. - №1. – С. 96-103.
34. Політична економія: Навчальний посібник / Кривенко К. Т., Совчук В. С., Беляев О. О. та ін.; за ред. д-ра екон. наук, проф. Кривенко К. Т. — К.: КНЕУ. — 2001.
35. Сиверс Е. Е. Классификация ценностей и основанная на ней классификация счетов // Коммерческое образование, 1908. - №1. - С.21.
36. Слав'юк Р. А. Структурування власного капіталу підприємств України // Фінанси України. – 2005. - №8. – С. 123-131.
37. Сокиринська І. Г. Діагностика фінансового забезпечення діяльності підприємства // Фінанси України. – 2003. - №1. – С.88-95.
38. Спасів Н. Я. Теоретичні аспекти сутності основного капіталу підприємницьких структур // Фінанси України. – 2004. – №8. – С.126-131.
39. Стецюк П. А. Економічна сутність фінансових ресурсів // Фінанси України. – 2007. - №1. - С. 129-143.
40. Суярова О. О. Узагальнення існуючого досвіду класифікації капіталу // Вісник Сумського державного університету. Серія Економіка. - 2009. - № 2. - С. 211-219.
41. Теплова Т. В. Финансовый менеджмент : управление капиталом и инвестициями : учебник для ВУЗов. — М. : ГУ ВШЭ, 2000. — 350 с.
42. Терон І. В. Інтелектуальний капітал як основне джерело багатства в постіндустріальному суспільстві // Формування ринкових відносин в Україні. - 2007. - № 7-8. - С. 90-94
43. Универсальный бизнес-словарь / Лозовский Л. Ш., Райзберг Б. А., Ратновский А. А. – М.: ИНФРА-М, 1997. – 640 с.
44. Финансы / В.М. Радинова, Ю.Я. Вавилов, Л.И. Гончаренко и др. / под ред. В.М. Радинова. – М. : Финансы и статистика, 1995.
45. Фінанси підприємств підручник / за ред. В.М. Поддєрьогіна. – К. : Вид-во "КНЕУ", 2004. – 546 с.
46. Финансовый менеджмент: Навчальний посібник / За ред. проф. Г. Г. Кірейцева. – Київ: ЦУЛ, 2002. – 496 с.
47. Финансовый менеджмент: теория и практика : учебник / Г.Б. Полякова, И.А. Акодис, Т.А. Краева и др. / под ред. проф. Г.Б. Полякова. – М. : Финансы, ЮНИТИ, 1997. – 518 с.
48. Хикс Дж. Р. Стоимость и капитал. — М.: Прогресс. — 1993.
49. Шевцова О. Й., Касян С. Я. Управління вартісно-ризиковими чинниками та часовими аспектами фінансування потреб у капіталі підприємств // Фінанси України. – 2006. - №3. – С.119-125.
50. Яремко І. Й. Управління капіталом підприємства: економічний і фінансовий інструментарій : монографія. – Львів : Каменяр, 2006. – 176 с.
51. Kemmerer, Donald L. Capital (financial). – Microsoft Encarta Encyclopedia. – 2002.